ଚିଲିକା ହ୍ରଦ

ଚିଲିକା ପରିସଂସ୍ଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୂଚନା ପତ୍ର ୨୦୧୨

NCSCM
National Centre for Sustainable Coastal Management

Chilika
Development Authority

ଚିଲିକା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୂଚନା ପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତି

ଚିଲିକା ପରିସଂସ୍ଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନା ପତ୍ରରେ ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାର୍ଷିକ କାର୍ଯ୍ୟଧାରାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟାସ ହେଲା ସୂଚନା ପତ୍ର (ଜରକ୍ଷ୍ମକ୍ଷ୍ଟଶ ଉବକ୍ଷୟ) ପ୍ରସ୍ତୁତି । ଟଘରଚ/ ଏରର ର ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଓ ସହଯୋଗ କ୍ରମେ ଏଇ କାର୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇ ପାରିଛି । ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ (ଉଉଇ), ଜାତୀୟ ଉପକୂଳୀୟ ସୁରକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କେନ୍ଦ୍ର (ଘଉଝଉଗ), ଟଘରଚ/ଏଚଇ ଓ ଏଚଘଗ ଓ ମ୍ୟାରିଲ୍ୟାଣ୍ଡ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟଙ୍କ (ବୈଷୟିକ ସହାୟତା) ସହଯୋଗ – ସମନ୍ୱୟ କ୍ରମେ ଚିଲିକାର ପରିବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ବିପନ୍ନ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ବିଶ୍ଲେଷଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ ହେଲା ଏହି ସୂଚନା ପତ୍ରର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ପରିସଂସ୍ଥାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ପରିମାପ

ଚିଲିକା ପରିସଂସ୍ଥାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୂଚନା ପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିମନ୍ତେ ମୁଖ୍ୟତଃ ତିନିଗୋଟି ପ୍ରମୁଖ ଲକ୍ଷଣର ୧୦ଟି ସୂଚନାକୁ ଆଧାର କରି ତିଆରି କରାଯାଇଅଛି । ଏହି ୩ ଗୋଟି ଲକ୍ଷଣ ହେଲା; ଜଳର ଗୁଣବତ୍ତା, ମତ୍ସ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଓ ଜୈବବିବିଧତା । ଏହି ସାମୁହିକ ଲକ୍ଷଣଗୁଡିକ ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ପରିସଂସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ (ଯଥା:ମତ୍ସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ, ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଓ ଜୈବବିବିଧତା) ଏବଂ ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡିକ (ଯଥା: ଅତ୍ୟଧିକ ମତ୍ସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ, ବେଆଇନ ମାଛ ଚାଷ, ପ୍ରଦୂଷଣ ଓ ପଟୁ ଜମିବା) ଯାହାକି ହ୍ରଦର ଗୁରୁତ୍ୱପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଅଛି ।

ଜଳର ଗୁଣବତ୍ତା

ଜଳର ସ୍ୱଚ୍ଛତା-ଏହା ହେଉଛି ଆଲୋକ ରଶ୍ମି ଜଳର କେତେ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଥାଏ, ଯାହାକି ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସାମୁଦ୍ରିକ ଘାସ ଓ ଭାସମାନ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳମାନଙ୍କ ଆବଣ୍ଟନ ଓ ବହୁଳତା ମାପିବାରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ।

ଦ୍ରବୀଭୂତ ଅମ୍ଳଜାନ-ଦ୍ରବୀଭୂତ ଅମ୍ଳଜାନ ହେଉଛି ଚିଲିକା ହ୍ରଦର ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବଂଚିବା ନିମନ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଜୀବମାନଙ୍କ ବଂଚିବା ନିମନ୍ତେ ଏହି ଦ୍ରବୀଭୂତ ଅମ୍ଳଜାନର ପରିମାଣ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ।

ସବୁଜକଣିକା-ଏହା ହେଉଛି ଜଳରେ ଥିବା ଭାସମାନ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳ ଯାହାକି ଜଳର ସ୍ୱଚ୍ଛତା କମାଇଦେଇଥାଏ ଏବଂ ସଡ଼ି ଯାଇଥିବା ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳ ଜଳର ଦ୍ରବୀଭୂତ ଅମ୍ଳଜାନ କମାଇଦେଇଥାଏ

ମତ୍ସ୍ୟ ସଂପଦ

ମୋଟ ଉତ୍ପାଦନ- ଏହା ହେଉଛି ହ୍ରଦର ୨୭ଟି ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ମାଛ, କଙ୍କଡା ଓ ଚିଙ୍ଗୁଡି ପରିମାଣ । ଏହି ତଥ୍ୟ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ପାଦନ ଆକଳନ କରି ହ୍ରଦ ମତ୍ସ୍ୟ ସମ୍ପଦର ସଠିକ୍ ପରିଚାଳନା କରିବାରେ ହ୍ରଦ ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ଅର୍ଥକରୀ ମତ୍ସ୍ୟ ପ୍ରଜାତିର ବିବିଧତା – ଏହା ହେଉଛି ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀ ମାନଙ୍କର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ନିମନ୍ତେ ବାର୍ଷିକ କେତେ ପ୍ରଜାତିର ଅର୍ଥକରୀ ମତ୍ସ୍ୟ ହ୍ରଦରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଛି

ଆକାର – ଏହା ହେଉଛି ହ୍ରଦରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ଖଇଙ୍ଗା ମାଛ, ବାଗଦା ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ ଚିଲିକା କଙ୍କଡାର ଲମ୍ବ ଓ ଆକାର । ଏହି ମାପ ପୂର୍ବରୁ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରାଯାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ଲମ୍ବର ମାପରୁ ଅଧିକ ହେବା ଉଚିତ ଯାହାକି ହ୍ରଦ ମତ୍ସ୍ୟ ସମ୍ପଦର ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ ରକ୍ଷାକରିପାରିବ ।

ଜୈବବିବିଧତା

ବିହଙ୍ଗ ଗଣନ ଓ ବିବିଧତା- ହ୍ରଦରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଗଣନା କରି ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଆକଳନ କରିବା । ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ହେଉଛି ଭାରତୀୟ ଉପମହାଦେଶର ସର୍ବାଧିକ ବିଦେଶାଗତ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଶୀତ ଦିନ ସମାରୋହ ସ୍ଥଳୀ ।

ଡଲଫିନ୍ (ଶିଶୁମାର) ସଂଖ୍ୟା- ଏହା ହେଉଛି ହ୍ରଦର ପ୍ରତିବର୍ଷ ବିପଦସଙ୍କୁଳ ଇରାୱାଡ଼ି ଡଲଫିନମାନଙ୍କର ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରାଯାଇ ତାହାର ସଠିକ୍ ସଂଖ୍ୟା ଗଣନ କରିବା ।

ଅଣୁଜୀବ ବିବିଧତା- ଏହି ହ୍ରଦରେ ଅଣୁଜୀବ ଗୋଷ୍ଠୀର ସ୍ଥିତି ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ୱସଙ୍କକ୍ଷ୍ୱକୁଭ'ଶ୍ୱ ଓଭୟରଙ୍ଘ କ୍ଷ୍ଲ ଉସଙ୍ଘରକ୍ଷ୍ୱସସ୍ପଚ (ଭ) ସାହାଯ୍ୟରେ ଆକଳନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଅଣୁଜୀବମାନେ (ସାମୁକା ଓ କୃମି) ହ୍ରଦର ତଳ ସ୍ତରର ନରମ ପଟୁ ଭିତରେ ରହିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଜାତିର ମାଛ, କଙ୍କଡା ଓ ଚିଙ୍ଗୁଡିଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି

ଭାସମାନ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳ ବିବିଧତା (ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳ)- ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି ଓ ବହୁଳତା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ୱସଙ୍କକ୍ଷ୍ୱକୁଭ'ଶ୍ୱ ଓଭୟରଙ୍ଘ କ୍ଷ୍ଲ ଉସଙ୍ଘରକ୍ଷ୍ୱସସ୍ପଚ (ଭ) ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଭାସମାନ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳ ହ୍ରଦର ମୁଖ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ସଂଯୋଗର ଅଂଶ ବିଶେଷ ଅଟେ ।

ଆଶାନୁରୂପକ ସ୍ଥିତି ପରିସଂସ୍ଥାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ ।

ଆଶାନୁରୂପକ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଚଳିତ ନିୟମାବଳୀ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜ୍ଞାନ /ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରଚଳିତ ଜଳବାୟୁର ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ପରିବର୍ତ୍ତନର ତଥ୍ୟ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ । ଆଶାନୁରୂପକ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଉନ୍ନତିକରଣ କିମ୍ବା ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଥିବା ଲକ୍ଷଣଗୁଡିକ ଏବଂ ଏହି ତଥ୍ୟର ଉତ୍ସ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କରାଗଲା

ଶ୍ରେଣୀ	ଲକ୍ଷଣ	ଆଶାନୁରୂପକ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ	ତଥ୍ୟର ଉତ୍ସ
ଜଳର ଗୁଣବତା	ଜଳର ସ୍ୱଚ୍ଛତା	୫ ୩୦ ଘଣ୍ଟ	ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ
	ଦ୍ରବୀଭୂତ ଅମ୍ଳଜାନ	୫ ଈଶାକ୍ଷ କ୍ଷ ୬୦% ଶବଶ.	ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ଓ ସାମୁଦ୍ରିକ ପରିଚାଳନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ
	ମୋଟ ସବୁଜ କଣିକା	୫ ୫ ମଣାକ୍ଷ	ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ଓ ସାମୁଦ୍ରିକ ପରିଚାଳନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ
	ମୋଟ ଉତ୍ପାଦନ (ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡା)	ଅଧିକ ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ (୧୧,୫୦୦ ଟନ୍/ ବାର୍ଷିକ)	ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ
ମତ୍ସ୍ୟ ସଂପଦ	ଅର୍ଥକରୀ ମତ୍ସ୍ୟ ପ୍ରଜାତିର ବିବିଧତା	ଆଶାନୁରୂପକ ଉତ୍ପାଦିତ ପ୍ରଜାତି (୪୫ ନଂ)	ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ
	ବିବିଧ ପ୍ରକାର ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡାର ଆକାର	ଖଇଙ୍ଗା: ୨୧୯-୪୬୧ ମି.ମି., ବାଗଦା:୧୧୬-୧୯୭ ମି.ମି., କଙ୍କଡା:୮୭ ମି.ମି.	
ଜୈବବିବିଧତା	ବିହଙ୍ଗ ଗଣନ ଓ ବହୁଳତା	ଅଧିକ ପକ୍ଷୀ ଗଣନା ଓ ବିବିଧତା ୨୦୦୩ ପରଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖିତ	ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ
	ଡଲଫିନ୍ (ଶିଶୁମାର) ସଂଖ୍ୟା	ଅଧିକ ଡଲଫିନ୍ ଗଣନା ୨୦୦୧ ପରଠାରୁ ଉଲ୍ଲେଖିତ	ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ
	ଅଣୁଜୀବ ବିବିଧତା	ୱସଙ୍କକ୍ଷ୍ୱକୁଭ'ଶ୍ୱ ଓଭୟରଙ୍ଘ କ୍ଷ୍ଲ ଉସଙ୍ଘରକ୍ଷ୍ୱସସ୍ପଚ (୧-ଭ)	ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ
	ଭାସମାନ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳ ବିବିଧତା	ୱସଙ୍କକ୍ଷ୍ୱକୁଭ'ଶ୍ୱ ଓଭୟରଙ୍ଘ କ୍ଷ୍ଲ ଉସଙ୍ଘରକ୍ଷ୍ୱସସ୍ପଚ (୧-ଭ)	ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ

ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ନିମନ୍ତେ ପରିସଂସ୍ଥା ସୋପାନ ନିରୁପଣ

ଚିଲିକା ହ୍ରଦକୁ ୪ଗୋଟି ଅଂଚଳରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଚଳ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୂଚନା ପତ୍ର ତିଆରି କରାଯାଇଅଛି । ଏହି ସୋପାନ ଗୁଡିକ ଜଳର ହାରାହାରି ଗୁଣବତା, ମତ୍ସ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଏବଂ ଜୈବ ବିବିଧତାର ଲକ୍ଷଣ ଗୁଡିକ, ହ୍ରଦର ୨୦୧୧-୧୨ ମସିହାରେ ସଂଗୃହୀତ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ।

ବିଭିନ୍ନ ସୋପାନ ର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

A 80-100 %
- ସମସ୍ତ ଅଂଚଳର ଜଳର ମାନ ଓ ଜୈବିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସୁଚକ ଆଶାନୁରୂପକ ଅଟେ ।
- ଏହି ଅଂଚଳରେ ଜଳର ମାନ ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ତମ ।
- ଏହା ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସ୍ଥଳୀ ।

B 60-80 %
- ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଜଳର ମାନ, ଜୈବିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଚକ ଆଶାନୁରୂପକ ଅଟେ ।
- ଏହି ଅଂଚଳର ଜଳର ମାନ ପ୍ରାୟତଃ ଅଧିକ ଭଲ ।
- ଏହା ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡାଙ୍କ ଉତ୍ତମ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସ୍ଥଳୀ ।

C 40-60 %
- ଏହି ଅଂଚଳରେ ଜଳର ମାନ ଓ ଜୈବିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସୁଚକ ଚଳନୀୟ ।
- ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡାର ବାସପଯୋଗୀ ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ ।

D 20-40 %
- ଏହି ଅଂଚଳରେ କେତେକ ସ୍ଥାନ କିମ୍ବା କିଛି ଅଂଚଳର ଜଳର ମାନ ଓ ଜୈବିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସୁଚକ ପ୍ରାୟ ନିମ୍ନମାନର, ଏହି ଅଂଚଳ ପ୍ରାୟତଃ ମତ୍ସ୍ୟ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡାଙ୍କ ବାସପୋଯୋଗୀ ନୁହେଁ ।

F 0-20 %
- ଏହି ଅଂଚଳର ପ୍ରାୟତଃ ଜଳର ମାନ ଓ ଜୈବିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସୁଚକ ଖୁବ୍ କମ କିମ୍ବା ନିମ୍ନମାନର ।
- ଏହି ଅଂଚଳ ପ୍ରାୟତଃ ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡାର ବାସପୋଯୋଗୀ ନୁହେଁ ।

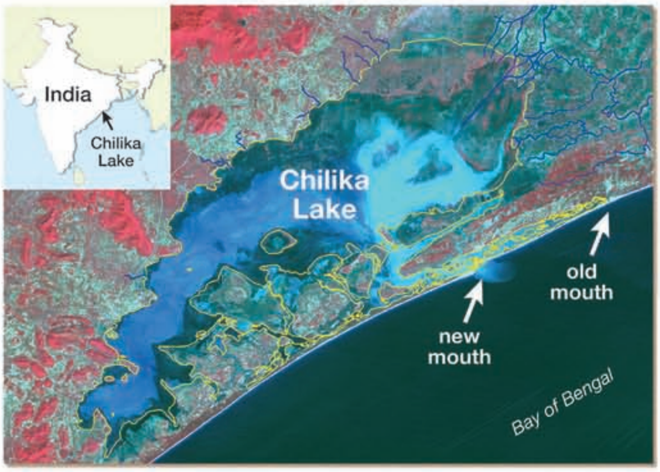

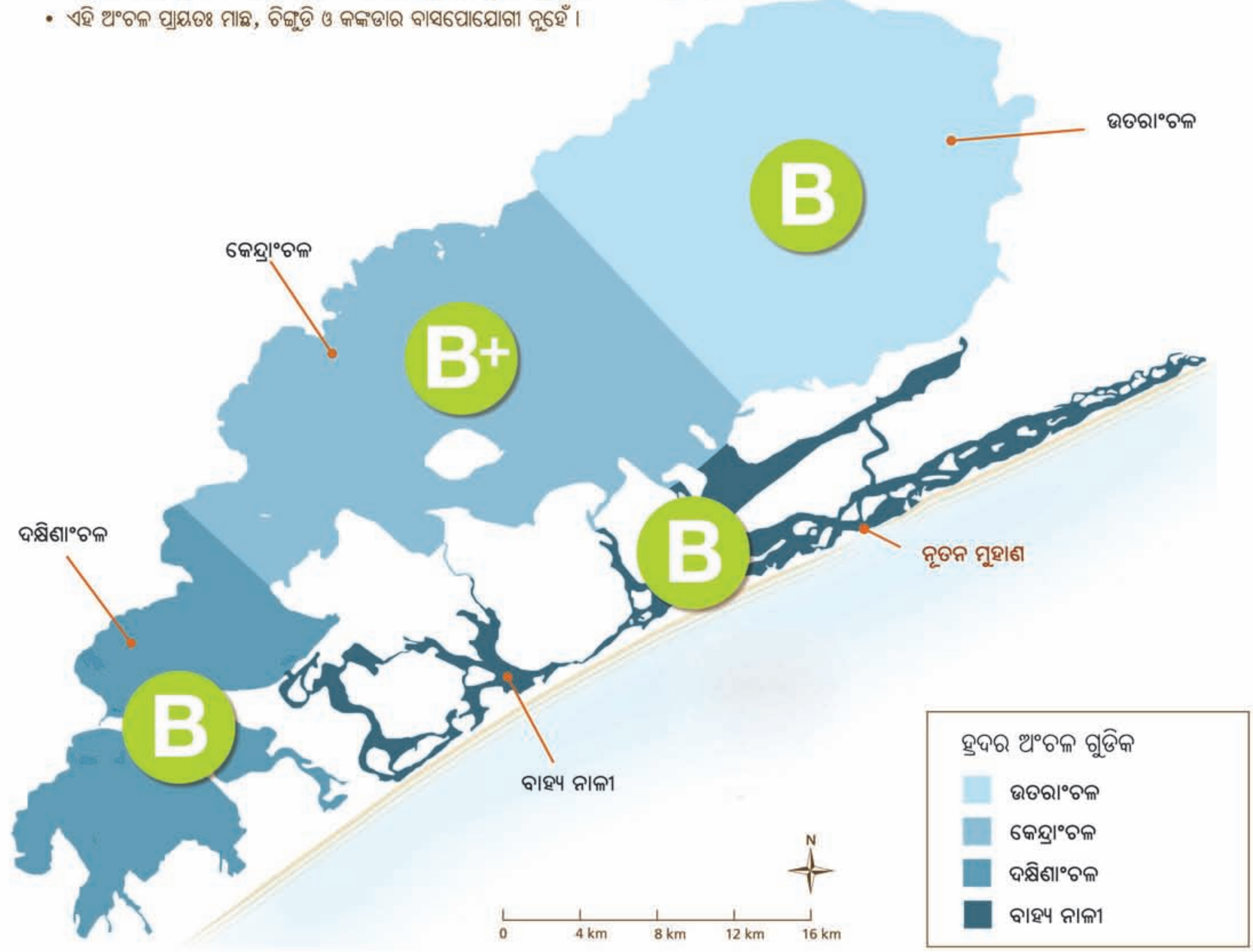

ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ସୂଚନା ପତ୍ର ୨୦୧୨

ଜଳର ଗୁଣବତା ମତ୍ସ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଓ ଜୈବ ବିବିଧତା ପ୍ରଭୃତି ଲକ୍ଷଣଗୁଡିକର ଆଧାରରେ ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ପରିସଂସ୍ଥାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ B ଶ୍ରେଣୀୟ ଅଟେ

ଦ୍ରବୀଭୂତ ଅମ୍ଳଜାନ, ଜଳର ସ୍ୱଛତା, ମୋଟ ମତ୍ସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଆକାର ଏବଂ ଅଣୁଜୀବ ବିବିଧତା ପ୍ରଭୃତି ଲକ୍ଷଣମାନଙ୍କୁ ଆଧାରରେ ହ୍ରଦଟି ସାମଗ୍ରିକ ଭାବରେ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ (ଇ) ଅଟେ । ତଥାପି ହ୍ରଦର ମୋଟ ସବୁଜକଣିକାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇ (ର) ଶ୍ରେଣୀୟ ହୋଇଅଛି । ହ୍ରଦ ଜଳର ଗୁଣବତା, ମତ୍ସ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଓ ଜୈବ ବିବିଧତା ଗୁଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ୧୦ ଗୋଟି ସୂଚନା ଭିତ୍ତିରେ କେନ୍ଦ୍ରାଂଚଳ ଶତକଡା ୭୯% ହାସଲ କରି (ଇ+) ଶ୍ରେଣୀୟ, ଦକ୍ଷିଣାଂଚଳ ୭୬% ହାସଲ କରି (ଇ) ଶ୍ରେଣୀୟ, ବାହ୍ୟନାଳୀ ୭୧% ହାସଲ କରି (ଇ) ଶ୍ରେଣୀୟ ଏବଂ ଉତରାଂଚଳ ୬୯% (ଇ) ଶ୍ରେଣୀୟ ଅଂଚଳ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହୋଇଅଛି । ହ୍ରଦର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳର ସ୍ଥିତି ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କରାଯାଇଅଛି ।

ଶ୍ରେଣୀ (ସୋପାନ)

- A ୧୦୦-୮୦ %
- B ୮୦-୬୦ %
- C ୬୦-୪୦ %
- D ୪୦-୨୦ %
- F ୨୦-୦ %

ଉତରାଂଚଳ B

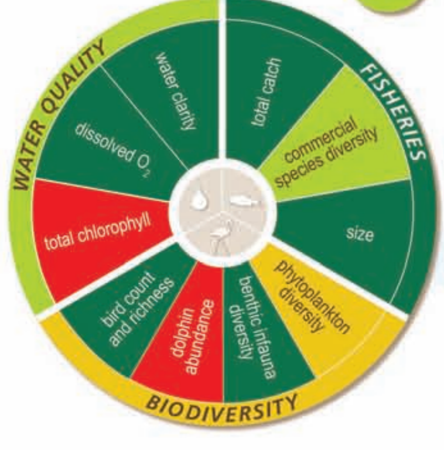

ଉତରାଂଚଳ ମତ୍ସ୍ୟ ଉପଯୋଗୀ, ଜଳ ଉନ୍ନତମାନର (ସବୁଜକଣା 'ବ' ବ୍ୟତିତ) ଏବଂ ଜୈବ ବିବିଧତା (ମୁଖ୍ୟତଃ ଡଲଫିନମାନଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତି) ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଅଛି ।

କେନ୍ଦ୍ରାଂଚଳ B+

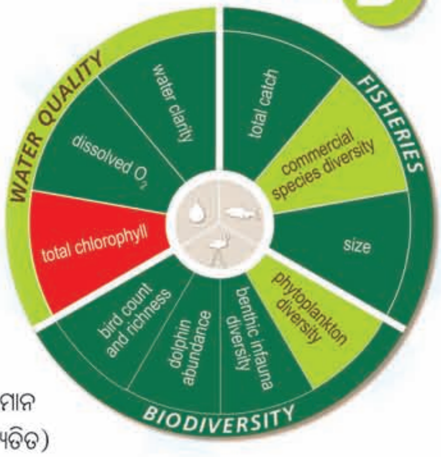

କେନ୍ଦ୍ରାଂଚଳ ଅତ୍ୟଧିକ ମତ୍ସ୍ୟ ବାସପଯୋଗୀ, ଜଳ ଉନ୍ନତମାନର (ସବୁଜକଣା 'ବ' ବ୍ୟତିତ) ଏବଂ ଜୈବବିଭିନ୍ନତା ନିମନ୍ତେ ଅତ୍ୟଧିକ ଅନୁକୂଳ । ଏଠାରେ ଅଧିକ ପକ୍ଷୀ ସମାଗମ, ଡଲଫିନଙ୍କ ସମାଗମ ଏବଂ ଅଣୁଜୀବମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତିରୁ ଅନୁମେୟ ।

ଦକ୍ଷିଣାଂଚଳ B

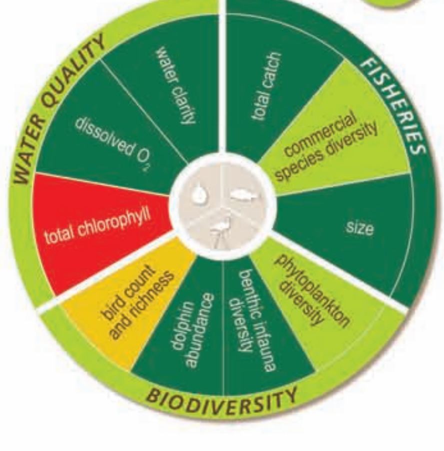

ଦକ୍ଷିଣାଂଚଳ ଅତ୍ୟଧିକ ମତ୍ସ୍ୟବାସପଯୋଗୀ, ଜଳର ମାନ ଉନ୍ନତ (ସବୁଜକଣା 'ବ' ବ୍ୟତିତ) ଏବଂ ଜୈବ ବିଭିନ୍ନତା ନିମନ୍ତେ ଅତ୍ୟଧିକ ଅନୁକୂଳ । ଏଠାରେ ବହୁଳ ଭାବରେ ଡଲଫିନ୍ ଚଳପ୍ରଚଳ ଓ ଅତ୍ୟଧିକ ଅଣୁଜୀବ ବିବିଧତା ଅନୁମେୟ ।

ବାହ୍ୟନାଳୀ B

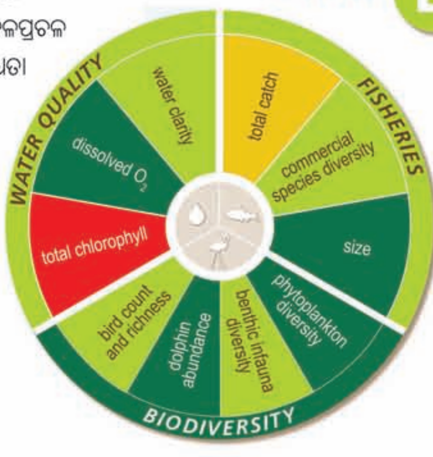

ବାହ୍ୟନାଳୀ ଅଂଚଳ ଅତ୍ୟଧିକ ମତ୍ସ୍ୟ ବାସପଯୋଗୀ, ଉନ୍ନତମାନର ଜଳ (ସବୁଜକଣା 'ବ' ବ୍ୟତିତ) ଏବଂ ଜୈବ ବିବିଧତା ନିମନ୍ତେ ଅତ୍ୟଧିକ ଅନୁକୂଳ । ଏଠାରେ ଅଧିକ ଡଲଫିନ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବା ସହ ଅଧିକ ଭାସମାନ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶୈବାଳ ବିବିଧତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଅଛି ।

ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ପ୍ରାକୃତିକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର ଏବଂ ଏହା ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ

ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ବର୍ଷାଦିନରେ ବନ୍ୟାଜଳକୁ ରଖି ହ୍ରଦର ଲବଣାଂଶକୁ ନିୟନ୍ତିତ କରିଥାଏ, ଯଦ୍ଦାରା ହ୍ରଦର ଜୈବ ବିବିଧତାକୁ ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ କରିଥାଏ । ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାମାନେ ହ୍ରଦରୁ ଖାଇବା ଓ ବିକ୍ରୟ ନିମନ୍ତେ ମାଛ, ଚିଙ୍ଗୁଡି ଓ କଙ୍କଡା ତଥା ପରିବହନ ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟଟନରୁ ଆୟ ନିମନ୍ତେ ହ୍ରଦ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଆନ୍ତି । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ଚିଲିକା ହ୍ରଦର ସୁରକ୍ଷା ନିତ୍ୟାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ପରିସଂସ୍ଥା ଉପରେ ଚାପ

ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ଉଭୟ ପ୍ରାକୃତିକ ଓ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଚାପର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଅଛି । ଏହି ସବୁ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ହେଉଛି ଅତ୍ୟଧିକ ମାଛ ଧରାଯିବା, ପ୍ରଦୂଷଣ, ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଏବଂ ପଟୁ ଜମିବା, ଯାହାକି ହ୍ରଦ ପରିସଂସ୍ଥା ଉପରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି । ପରିସଂସ୍ଥାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନା ପତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ସବୁ ଚାପକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ଏହାର ପ୍ରତିକାର ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ ଦ୍ୱାରା ହ୍ରଦକୁ ବଂଚାଇ ରଖାଯାଇପାରିବ ।

ମାଛଧରା ଓ ମାଛ/ ଚିଙ୍ଗୁଡି ଚାଷ

ବର୍ତ୍ତମାନ ହ୍ରଦର ମତ୍ସ୍ୟ ବହୁଳତା ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ, ଅତ୍ୟଧିକ ମତ୍ସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ହେତୁ, ସ୍ଥାନୀୟ ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେଉନାହିଁ । ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟକୁ ବର୍ଯ୍ୟବସ୍ତୁର ପ୍ରବେଶ ଯୋଗୁ ହ୍ରଦର ଜଳ ପ୍ରଦୂଷିତ ହେଉଛି । ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଚିଙ୍ଗୁଡି ଘେରି, ଖନ୍ଦା ଜାଲ, ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଜାଲ ଓ ପଟୁମାଟି ମାତ୍ରା ଅତ୍ୟଧିକ ବଢୁଛି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଛୋଟ ଛୋଟ ମାଛ ଜାଆଁଳ ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ହେଉନାହିଁ । ଫଳତଃ ମତ୍ସ୍ୟ ବଂଶ ବୃଦ୍ଧିରେ ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ।

ପ୍ରଦୂଷଣ

ହ୍ରଦ ନିକଟସ୍ଥ ଗୋଚର ଓ ବନଭୂମି ଏବେ ଜନବସତିରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି । ନିକଟସ୍ଥ ଧାନ ଜମିରୁ କୃଷି ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ସାର, କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଜଳ ଚିଲିକା ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ହ୍ରଦର ଜଳକୁ ପ୍ରଦୂଷିତ କରୁଛି । ହ୍ରଦରେ ଥିବା ଶୈବାଳମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟଧିକ ବୃଦ୍ଧି ଘଟି ତାହା ପଚିସଢ଼ି ଯିବା ଦ୍ୱାରା ହ୍ରଦ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷିତ ହେଉଅଛି ।

ପର୍ଯ୍ୟଟନ

ଚିଲିକା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଭଲ ରୋଜଗାରର ଉତ୍ସ । ହ୍ରଦର ସୁପରିଚାଳନା କରାନଗଲେ, ଏହାର କୁପ୍ରଭାବ ହ୍ରଦ ପରିବେଶ ଉପରେ ପଡିବ । କ୍ରମଶଃ ଏହା ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ, ଶବ୍ଦ ପ୍ରଦୂଷଣ ଓ ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଉପରେ କୁପ୍ରଭାବ ପକାଇବ । ଏହା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପାଇଁ ଶୁଭଙ୍କର ନୁହେଁ ।

ପଟୁ ସମସ୍ୟା

ବର୍ଷାଦିନରେ ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପଟୁମାଟି ଜମା ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପଟୁମାଟି ମହାନଦୀ ଓ ତାହାର ଶାଖା ନଦୀ ଏବଂ ହ୍ରଦ ସନ୍ନିକଟ ଜନବସତି ଓ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆସିଥାଏ । ଏହି ପଟୁ ଜମିବା ଦ୍ୱାରା ହ୍ରଦର କିଛି ଅଂଶ ଅଗଭୀର ହୋଇ ଯାଇଅଛି ଏବଂ ସମୁଦ୍ରକୁ ସଂଯୋଗ କରୁଥିବା ମୁହାଁଣ ସଙ୍କୁଚିତ ହେଉଅଛି ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଦକ୍ଷେପ !

ଏହି ସୂଚନା ପତ୍ରର ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟକୃତ (ଚାପ) ଚିଲିକା ହ୍ରଦର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ କି ପ୍ରକାର କୁପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି ଓ ଏହାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଅମେ କେଉଁ କେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଉଚିତ୍, ତାହା ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଉକ୍ତ ସୂଚନା ପତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବ ।

ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୂଚନା ପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବାର ଯୋଜନା ରହିଛି, ଯଦ୍ଵାରା ହ୍ରଦର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମନ୍ଧରେ ସମସ୍ତେ ସଚେତନ ହେବା ସହ ଏହାର ଉତ୍ତୋରତ୍ତର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟିତ ହେବେ ।

ସହଯୋଗିତା:

ଏହି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୂଚନା ପତ୍ର କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ସହଯୋଗ:

The World Bank

ଯୋଗାଯୋଗ:

ଡ଼ଃ ଅଜିତ୍ କୁମାର ପଟ୍ଟନାୟକ
ଚିଲିକା ଡେଭଲପ୍‌ମେଣ୍ଟ ଅଥରିଟି
C-11, ବି.ଜେ.ବି ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-751 014
ajitpattnaik13@gmail.com

Science Communication Team

Simon Costanzo, Jane Hawkey, and Heath Kelsey
Integration & Application Network
University of Maryland Center for Environmental Science

ସଂସ୍କରଣ: ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୩